

Mən az qala unutmşudum ki, şair Vahid Əzizin... yaşı gəlir bizə tərəf. Bu qənaəti o cür saymasın oxucu ki, laqeydiyimdir, yaxud zamanın gər-dişinin diqtəsidir, əsla! O qənaətdir: Vahidlə gənclik dostu, yaradıcılığının daimi izləyicisi, ən kövrək çağları-mın həmsöhbət adamı kimi haqqım çatır. Və bir də mənim nəzərimdə Vahid Əziz ilk tanışlıq ilimin (1969) görünüşündədir, elə dəyişməmişdir. O, heç vaxt mənim üçün dəyişməyəcək, poeziyası qədər ucada dayanacaq, baxmayaraq yaşca ondan üç - dörd il böyüyəm. Bu sözlərimi məqaləmin fabulası hesab edin. Çün, Vahid Əziz şeiri ilahinin payıdır və unutmayaq ki, Vahid Əziz səviyyəsində elə də çox şairimiz yoxdur.

nu aktivləşdirir, oxucu zövqünə təminat verir. "Qışın təhriqini yarpaq götürür, küseyen baliqlar qarmaq götürür", "Kəfən dəyəzi deyər öldüyümə yanmayacağam", "Koldan bir bənövşə saçma baxdı, qorxdu - elə bildi yenə qış gəlir", "Ovcumda başım ağır, neçə-neçə tel qaraldı", "Ruhumu şərabla darayan gözəl, indi hansı şeyin həvəsindəsən?", "Şairlər qaranquş kimidir - öldürən bədbəxt olacaq", "İfratə yuxular suya deyilir - mən də söylənirəm, suya yazmıram" - sonsuz poetik ifadələrin, fikir obrazlarının əxlaqi təmizlənməyə təminatlıdır.

Vahid Əzizin poeziyasında məhəbbət - sevgi motivləri kövrək misraların qanıdır, axıb gedir uzaqlara. Sevgi onu ilahiyyə qovuşdurur, himn kimi səslənir və öncə xalq duyğularından bəhrələnir. "Hayıl", "Qurbanam", "Gülüm, bir xataydı, çıxdı əlimdən" və s. şeirlərində: "Arzuları, ağırları bir yerə qoydum", "Ağırlarım arzuların gözünü tökdü" sevgi hissələrinin əks - sədasıdır, hamımızın xatirələrindən keçir.

*Ulduzlar düymə tək tökülür yerə,
Gecə yaxasını qurtarıb qaçar.*

Xalq Şairi Vahid Əziz poeziyası haqqında bir neçə söz

("Tanıdığım şairlər" silsiləsindən)

Mən hansısa yazımda işlətdiyim (təkrar başa düşülməsin) - hansısa mənbəyə istinadən dediyim formuləni xatırlamalı oldum: fərdi taleləri inkar edən kosmik harmoniya qənaətbəxş deyil - rəşadətli fikrin sərhəddini pozan bədi obrazlı poetik deyim, tərənnum çaları insan qismətinin xoşbəxt dəyərinin itirilməsini özündə ehtiva eləyən estetik ümumiləşdirməyə zəmanət verir. Vahid Əziz yaşadığı əzabları, haqsızlıqların ağrısını içərisində boğmağı bacarmadığı üçün şeirin predmetinə çevirir və belə halda yüngülləşir. Sanki hayqırır, səsinin tonunu saxlaya bilmir. "Dağ kəndinin faciəsi", "Xlor satıram", "Qeybdən davalıq buyrulub mənə" və s. şeirlərdə görünənlər ürəyə səssizcə toxunan və azca sonra məcrasına sığışmayan "sos" a bənzəyir.

*Min yol dedim, dağ kəndləri dolmur, boşalır!
Bu nisgilli Baxtiyar da, nabi də görüb.
Dağ kəndində neçə qulaq, neçə baş qalır?
"Ağ saray"dan görən varsa, nə gündə görüb?
Və ya:
Hayıl bu millət, dedi - bit basır,
Müxənnəslər sökülür, yurdu küt basır.
İtin ayağını, - dedim, - it basır!
Dedi, - hər köpəyin qanı pis deyil...*

Vahid Əziz özünü məinə tutub fəryadların exosunda çapalayan səsləri eşidir. Və qərribə paradoks qarşısında qoyur oxucunu:

*Bu ölkədə şairlərin diş qalmayıb,
Ona görə tariximiz dayaz yazılır.
Dağ kəndinin yaşamaqla iş qalmayıb,
Hamımızın məzarı dayaz qazılır*

Bu o paradoksdur - şairin poeziyasının poetikasını ekvatorla birləşdirir, heçqetlərin "ölüm modelini" eyaniləşdirir. "Dövrünün əlində zer qoşalaşdı", "İnana bilmirəm xalqım o xalqdı", "Babam köhnə kişilərdəndi" şeirlərində baxmayaraq başlıq ritorikaya çəkir oxucunu - insanın şəxsi taleyinin mənevəyatını işıqlandırır, bədi faktlar şeirdən boylanır:

*İnsan öldü ortasından il qırıldı
Bir şikəstə oxuyurdum
Havalanıb zil qırıldı.
Yuva quran bir qaranquş
Qatdı Tanrının başını -
Xocalıda el qırıldı*

Bu fəlakətin ponarımı "Xocalı rekvievi"ndədir.

*Bir qaçaq Şuşam var giremmir evə,
Xarı bülbülümün boyunu sına.
Kandarla qıfılı dəyişdi kirvə,
Açar hansımızın kirvəsindədir?*

Vahid Əzizdə təsvirin ünvanı insan ağrıların mənevi duyumunda toxdayıb və çox halda sənədi təsiri bağışlayır. Xüsusilə, Qarabağımızın əldən gətməsi və bu oyunun şəxsi zövq və istirahət əhvalından çıxıb ümumi ağrıya - əzaba çevrilməsi disharmoniyasını canlandırır. Qarabağ hamımızın, o cümlədən, Vahid Əzizin də ümumi faciəsidir - qayıtmaq niqbinliyimizdə fantom Qarabağ adını xatırladı "Qızılquşla bayquşun hekayəti", "Qarabağın çağırılmamış bakirə bir qız", "Tənha söyüd" və s. şeirlərində real vəziyyət mövcudiyətin fərdi ağrısından gəlir, qeyri statistik harmoniyaya zəmanət verir. Ümumiyyətlə, şeir fantastik yuxunun söylənilməsidir, şairin bu ağır yuxudan ayılandan sonra içərisinin tam yüngülləşdiyi, amma canlı ruhun ağılayıb nifrət etdiyi hissədir.

"Ey cəllad, o kötüyə boynumu əymə", "Yaradının hüzürunda yer olanda - qır" - riçəli təsdiqləyir ki, əgər bu məmləkətdə şairin gücü heç nəyə çatmırsa və onun səsi Xəzərin çirkli suyuna qarışdıb neftə bulaşmış baliqlara yem olursa: şairlər bədbəxtmiş! Nə yaşayır ki "qənaəti - söz ilahisinin faciəsi bir ümitsizliklə qarşılaşır". "Bu qədər eşək var bu məmləkətdə - şairlər Saraya piyada gələr" - əsl ittihamdır!

Poeziyada peyzaj - təbiət əsas mövzudur və bu ona görə doğmadır - yalnız fiziki mənərə təsir oyatdır, rəngbərəng əşyaların hətta canlı axının tərənnum atributlarıdır, şair ovağının əks - sədasıdır. Sözlər əlvanlığı təsvir etmə gücü ilə şairin duyumu-

*Təzədən alışmaq istəyənlərə -
Dünya o üzündən bir qapı açar.
Eləcə də:*

*At daşını, sinsin aynam,
Sənsiz viran olsun dünyam.
Mən taleylə oynaymam -
Farağat dayanmayacağam*

Maraqlıdır. Vahid Əziz "ciddi" şeirlərindən sonra sanki ağırlarına həmdəm kimi lirikaya qayıdır, yeri gələndə mahnı mətnləri də yazır. Lakin onun sevgiyə layiq misraları oxucunu keçmişə aparır, nakam eşqin "kitabını" vərəqləyir. "Duman, mənə qabaqlama", "Gələ...", "Gəldim mənə sevəsən", "Qolum bir gözəlin belində kəmə" silsiləsində də şair qəlbini ağappaq döyüntüsü var və o, adı bir yarpaq ömründən ehtizaza təslim olar. Belə hissənəndəki güclü təkanıdır ki, Vahid Əzizdə belə şeirlər alınır.

*Vahid Əziz qurban oldu bir gülə,
Bir özünə göz gəzdirdi, bir gülə.
Sinəsinə nə düzdürdü bir gülə -
Bir gülə ölə-ölə vurulan? -*

Əslində şairin məhəbbətli ürəyini söndürmək gücünə malik deyil. Bu sevgi Kainatın harmoniyasıdır, nizamı pozulmadan gəlir və şeirə dönür:

*Gözlərimin altında
Düşüb qalmış yuxunu
Gəldim sənə göstərəm.
Bir ömrün sonluğunu
Eşqin soyuqluğunu
Gözələrinə göstərəm -*

*Telimi - nəfəsinə, çiçəyi - kölgəsinə,
Dərdimin təzəsini köhnəsinə göstərəm.*

Vahid Əziz poeziyası elə sadə hərəkət anlayışından ibarət deyil, sosial və mənevi prosesləri motivləşdirən çalarlar demonomluğa - səhrabzlığa çağırır, çün, şairdə daxili müşahidə güclüdür, xüsusi fərdi istədə malikdir. Ona İlahidən gələn vergi bəxş edilib və poeziyasına xəyanət göstərmir. Vahid Əzizi tanıyanlar yaxşı bilir ki, o zor hesabına, şöhrət naminə şeir qələmə almır, onda yazır bu, zəruridir, daxili ehtiyacdən doğur. Onda yazır - yazılmaldır.

Şair, yubileyinə qədər görüşür.

Allahverdi Eminov

(Əvvəlki ötən sayımızda)

Poeziyamız da dünya poetik standartlara inteqrasiya olmaqla (bunu ifratlaşdırmaq milli şeirə xəyanətdir), poetik ideali özü üçün mütləqləşdirir, xalq poeziyaya sadiqləşir və mənevi - sosial ahəngin - harmoniyanın bədi inkişasına çalışır, şeirin təbii qanunlarından kənara çıxır. Buna o mənadə ehtiyac qalmır ki, şairin fikri təzəliyi, obraz yeniliyi, lirik ovaqı, tərənnum xırdaqlıqları ondan qaçmır.

İnsan əmili Vahid Əzizin poeziyasında hər mərhələdə boy atır, amma şeir tənqidçilərimiz tərəfindən yada düşür. Bu subyektivlik heç vədə onu kədərləndirmir, qışqıncılıq hissi doğurmur. Vahidi yaxından başa düşən bir adam kimi, onun psixoloji üstünlüyü ondadır, poeziyasına arxayınçılığı güclüdür. Elə ovaq qarşısına çıxıb, 3-5 il əslində şeir yazmamışdır. Lakin söhbətlərimdə hiss etmişəm ki, poetik informasiya doğulur, yaxşı mənada metatəzə verir, bədi təxəyyülünü əsarətinə alır. Sanki onu məhkəməyə çəkir və hansı cəzayı verəcəyini xatırladır. Proqnozuz özünü doğruldur və il ərzində onlarla dəyərli şeirlər işıq üzünə çıxır. Qənaətimə statistik yanaşma kimi baxmağa ehtiyac yoxdur, cəmiyyətimizdə insana verilən qiymətin dəyəri və dəyərsizliyi, öz məhvindən çıxması, mistik xoşbəxtliyin fətdiləşdirilməsi və sair proseslərə fəal bədi münasibəti qabarıqdır. Və bütövlükdə mənevi - psixoloji davranış stixiyası Vətən məfhumunu bütöv şəkildə görmək arzusunun ifadəsidir.

*Sənə atmaq olmur, nə dərdsən, Vətən?
Şahların, ya özün namerdən, Vətən?
Sən də mənim kimi sevirsen, Vətən!
Nifrətin sevdalı, erkim dəvəli.*